

Current Situation, Problems and Solution of Dairy Cattle Enterprises in Uşak Province

Sibel Alapala Demirhan^{1,a,*}, Mevlüt Yenilmez^{2,b}

¹Department of Animal Science, Faculty of Agriculture and Natural Sciences, Uşak University, 64000 Uşak, Turkey

²Manisa Directorate of Provincial Agriculture and Forestry, 45020 Manisa, Turkey

*Corresponding author

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p><i>Research Article</i></p> <p>Received : 12/09/2019 Accepted : 21/11/2019</p> <p>Keywords: Barn Feeding Dairy Cattle Breeding Milk Yield Problems</p>	<p>In this study, it was aimed to determine the organizational structure, current state and problems of the dairy cattle breeding enterprises in the province of Uşak and to develop solutions to these problems according to the number of cattle they have. In the study, a questionnaire consisting of 95 questions was applied to 165 enterprises owners selected by multi-stage random sampling method and the obtained data were evaluated with the help of SPSS program package. Enterprises are grouped by animal assets; the enterprises having 1-9 heads cattle were classified as the first group, the enterprises having 10-20 heads cattle were classified as the second group and the enterprises having 21 heads and more cattle were classified as the third group. It was found that the daily milk yield varies significantly among the groups. It was determined that 16.80 kg/day in the 1st group, 19.50 kg/day in the 2nd group and 22.60 kg/day milk yield was obtained in the 3rd group. It was determined that many activities and parameters related cattle production in the 3rd group are highly good. However, it was determined that the main problems experienced particularly in small-scale enterprises are the supply of concentrate feed and coarse fodder, high cost of basic inputs such as feed and failure in marketing the produced products at a value price. It can be suggested that if the feed intake is supplied within the organization and the produced products are directly marketed, then these problems can be alleviated. It has been determined that dairy cattle businesses, which are mostly small scale family type enterprises in Uşak province, should be developed to large scale commercial enterprises where intensive production is carried out by providing various incentives and support.</p>

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi 7(12): 2198-2203, 2019

Uşak İli Süt Sığırı Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu Sorunları ve Çözüm Önerileri

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p><i>Araştırma Makalesi</i></p> <p>Geliş : 12/09/2019 Kabul : 21/11/2019</p> <p>Anahtar Kelimeler: Barınak Besleme Sığır yetiştiriciliği Süt verimi Sorunlar</p>	<p>Bu çalışmada Uşak ili ve ilçelerinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletmelerin hayvan sayısına göre işletme yapılarını, mevcut durumlarını, sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, çok aşamalı rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 165 işletme sahibine 95 sorudan oluşan anket uygulanmıştır ve SPSS paket programı ile değerlendirilmiştir. İşletmeler hayvan varlıklarına göre gruplandırılmış; 1-9 arası 1. grup, 10-20 arası 2. grup ve 21 baş ve üzeri hayvan sayısına sahip işletmeler 3. grup olarak sınıflandırılmıştır. İşletmelerde günlük süt veriminin işletme grubu bazında önemli olduğu belirlenmiştir. 1. Grupta 16,80 kg/gün, 2. Grupta 19,50 kg/gün, 3. Grupta 22,60 kg/gün süt verimi elde edildiği ve 3. Grup işletmelerde sığırcılıkla ilgili birçok faaliyet ve parametrenin oldukça iyi olduğu tespit edilmiştir. Ancak işletmelerin küçük ölçekli olmasına bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülen, kesif ve kaba yem teminindeki sorunlarla birlikte yem gibi temel girdilerin pahalı olması ve üretilen ürünlerin değer fiyattan pazarlanamaması gibi konuların başlıca sorunlardan olduğu belirlenmiştir. Genellikle yem girdilerinin işletme içinden karşılanmasıyla, üretilen ürünlerin toplu ve aracısız olarak doğrudan pazarlanmasıyla bazı sorunların çözülmesine yardımcı olacağı önerilmiştir. Araştırma sonucunda, Uşak ilinde daha çok küçük ölçekli aile tipi işletmeler şeklinde olan süt sığırcılığı işletmeleri çeşitli teşvik ve desteklemelerle entansif üretimin yapıldığı büyük ölçekli ticari işletmeler şeklinde geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.</p>

^a sibel.alapala@usak.edu.tr ^b <https://orcid.org/0000-0001-7677-5919> | ^b mevlut.yenilmez@tarim.gov.tr ^b <https://orcid.org/0000-0003-3462-9117>

Giriş

Türkiye’de tarım sektörü içindeki hayvancılık ülke kalkınmasında önemli rolleri üstlenmektedir. Hayvancılık, aile geçimine katkısı dışında da sadece üretmiş olduğu ürünler itibariyle değil, oluşturduğu katma değer ve istihdam olanakları bakımından da tarımın diğer alt sektörlerine göre önemi artarak devam eden bir sektör konumunda olmuştur. Türkiye de 2018 yılı itibariyle 17.042.506 baş sığır, 35.194.972 baş koyun ve 10.345.299 baş keçi bulunmaktadır. Türkiye’ de 2018 yılı itibariyle üretilen sütün (toplam süt üretim miktarı 22.120.716 ton) 19.258.795 tonu (%90) sığırlardan elde edilmektedir (Anonim, 2019). Bu nedenle sığır yetiştiriciliği süt üretiminde çok önemlidir.

Uşak ilinde toplam 12.856 adet sığır işletmesi bulunmaktadır ve bunların %70,6’sında 10 başın altında hayvanla yetiştiricilik yapılmaktadır. Ayrıca ilde toplam 135.181 baş sığır mevcuttur; bunların 119.102 başı kültür ırkı, 14 917 baş melez, 1.162 baş yerli ırktan oluşmaktadır. Türkiye geneline göre, Uşak ilinde kültür ırkı hayvan oranının (%88,00) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Uşak ilinde geçmiştten bugüne yerli ırklar ile geleneksel ve küçük ölçekli olarak yapılan aile tipi süt sığırcılığı, özellikle son yıllarda yüksek verimli ırkların kullanıldığı, bugün için sayıları yetersiz olsa da entansif üretimin yapıldığı ticari tipte büyük ölçekli işletmeler yönünde gelişmeye başlamıştır. İlde, kültür ırkı sığırların kullanımı son yıllarda önemli ölçüde artış göstermiştir.

Uşak ili süt sığırcılığıyla ilgili olarak yapılan bilimsel araştırma sayısı son derece yetersizdir. Bu çalışmayla, hem bu alandaki literatüre katkı sağlanması hem de ildeki süt sığırcılığı işletmelerinin bugünkü durumunun ortaya konularak, öncelikli sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne ilişkin çeşitli önerilerin getirilmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini; Uşak ilinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletme sahipleriyle 2016 yılında Mart-Aralık aylarında yüz yüze görüşülerek hazırlanan anket verileri oluşturmaktadır. Uşak ilinde mevcut rasgele seçilen süt sığırcılığı işletmelerinin demografik ve sosyo-ekonomik yapıları, yem bitkileri üretimi, işletme kayıtları, barınak, besleme, bakım, sağım yöntemleri sütün pazarlanması ve yetiştiricilik ile ilgili, 95 sorudan oluşan anket soruları hazırlanmış, 165 süt sığırı yetiştiricisi ile karşılıklı görüşmeler sonucunda doldurulmuştur. İşletmelerin mevcut durumlarını, sorunlarını veri toplama, analiz etme ve yorumlama sureti ile işletmelerdeki mevcut durum ile ilgili bilgiler tespit edilerek değerlendirilmiştir. İşletmeler yetiştirdikleri sığır sayısına göre sınıflandırılmış ve her bir grubun özellikleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. 1. Grup, 1 ile 9 baş arası sığır yetiştiriciliği yapan işletmeleri, 2. Grup 10 ile 20 baş arası sığır yetiştiriciliği yapan işletmeleri ve 3. Grup 21 ve daha fazla sayıda sığır yetiştiriciliği yapan işletmeleri temsil etmiştir. Anket çalışması 2016 yılı Mart - Aralık dönemi içerisinde yapılmıştır.

165 örneklem büyüklüğünden kaynaklanan hata oranı %93 güven aralığında maksimum 0,07’dir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq} = \frac{12909(1,82)^2(0,5 \times 0,5)}{(0,07)^2(12909-1)+(1,82)^2(0,5 \times 0,5)} = 165$$

Uşak ilinde 12.856 adet süt sığırı işletmesi mevcut olup, bunların 4.357’si Merkez, 3.195’i Banaz, 2.382’i Eşme, 1.734’ü Sivasslı, 1.105’i Ulubey, 136’sı Karahallı İlçelerinde bulunmaktadır. Örneklem dağılım sayılarında, 55 Merkez, 40 Banaz, 31 Eşme, 22 Sivasslı, 15 Ulubey, 2 Karahallı ilçeleri oluşturmuştur.

Araştırmada toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak frekans analizi ve çapraz tablo analizleri ile özetlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki özelliklerine bağlı olarak varyans analizi (ANOVA) ve ki-kare analizleri ile test edilmiştir (Malhotra, 1999).

Bulgular ve Tartışma

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, kullanılan anketteki başlıklara uygun olarak, “işletme ve barınak”, “yemleme”, “sağım ve sütün değerlendirilmesi”, “yetiştirme”işleriyle ilgili elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bulgular, işletmelerdeki hayvan sayısına bağlı oluşturulan işletme grupları bazında incelenmiştir.

İncelenen işletmelerde süt sığırı yetiştiricilerin %62,3’ünün ilkökul mezunu, genel yaş ortalamasının 47,9 yıl, sığır yetiştiriciliği yapma sürelerinin 19,6 yıl, hayvancılık dışında başka bir işle uğraşanların oranının %30,9 olduğu tespit edilmiştir. Sığır ırkı olarak işletmelerin %57’sinde sadece Siyah Alaca, %8’inde sadece İsviçre Esmeri, %32’sinde sadece Simental, %3 ünde Siyah Alaca ve İsviçre Esmeri, yetiştirildiği, yem bitkisi olarak daha çok arpa, yulaf, mısır ve yonca ekildiği; üye olunan yetiştirici örgütü olarak yarısının (%50) Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin (DSYB), %44,2’ sinin Süt Birliğine, %5,8’siminde Hayvancılık Kooperatiflerine kayıtlı oldukları belirlenmiştir. Ahır tipi olarak eve bitişik kapalı bağlı sistemin (%30), ahır tabanında ise daha çok (%76) betonun tercih edildiği, altlık olarak genellikle hiçbir şey (%65) kullanılmadığı, ahırlarda duvar malzemesi olarak genellikle (%46) tuğlanın kullanıldığı, gübrenin önemli ölçüde (%35) altlık olarak düşünüldüğü, gübrenin genellikle (%76) elle ahır yanında biriktirerek toplandığı tespit edilip Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Bunlara ilave olarak; kaba yem ihtiyacının önemli bir kısmının (%60) işletme dışından, kesif yemin ise yine önemli bir kısmının (%53) kendi ürettiğini ve yetmediğini dışardan temin edildiği, barınma döneminde hayvanların su ihtiyaçlarının büyük oranda (%69) şebeke suyundan karşılandığı, bunu kuyu suyunun (%27) takip ettiği, ağız sütünün buzağılara daha çok biberonla (%85) verildiği, buzağıları süttten kesme süresinin 3 aya yakın olduğu (82 gün), sütün büyük bir kısmının (%40) plastik bidonlarda depolandığı ve sütün büyük bir kısmının (%94) süt toplayıcısına satıldığı, sağımın önemli oranda (%88) mobil süt sağım makineleriyle yapıldığı Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Kaygısız ve Tümer (2008)’ in Kahramanmaraş ilinde yaptığı çalışmada, işletmelerde sağımın %24’ünün makine ile %76’sının elle yapıldığı tespit edilmiştir. Elmaz ve ark. (2010)’nın Burdur ilinde yapmış olduğu araştırmada sağım şekli incelendiğinde 628 işletmenin (%92,8) seyyar makineyle sağım, 29 işletmenin (%4,3) elle sağım ve 20 işletmenin (%3) sağım ünitesinde sağım işini

gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Ayman (2014), Kahramanmaraş ilinde işletmelerin ortalaması olarak %55,6'sı el ile sağım, %44,3'ü makinelik sağım uyguladıkları saptanmıştır. Bakan (2014), Ağrı ilinde işletmecilerin %42,45'inin sağımı elle, %57,55'ünün ise sağımı makine ile yaptıklarını belirlemiştir. Pirinççi (2015), Adana ili Pozantı ilçesindeki işletmelerin %80'inin elle sağım, %20'sinin ise seyyar makine ile sağım yaptıklarını tespit etmiştir. Uşak ilinde yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, işletmelerin süt

sağım şekli olarak makine ile sağım %88 oranında tespit edilmiştir ve yapılan çalışmalarla benzerlik göstermiştir.

Tüm işletmelerde mastitis (meme iltihabı) kontrollerinin %71,40 oranında yapıldığı Çizelge 2'de görülmektedir. İşletme sahiplerinin mastitis kontrol etme sıklıkları, %69,90 oranında her sağımdan sonra, %15,50 oranında ayda 1, %4,90 oranında 2 ayda 1, %5,70 oranında 6 ayda 1, %1,60 oranında da yılda 1 yapıldığı tespit edilmiştir. İşletme grupları arasında kontrol edilme oranının 1. Gruptan 3. Gruba doğru arttığı görülmektedir.

Çizelge 1 İşletmelerin Süt Sağım Şekli ve Sıklığı
Table 1 Milking Method and Frequency of Farms

Sağım şekli ve sayısı	Elle sağım			Seyyar Makine ile sağım			Sağım merkezinde sağım		
	1. Grup	2. Grup	3. Grup	1. Grup	2. Grup	3. Grup	1. Grup	2. Grup	3. Grup
1 kez	2			1					
2 kez	15	1		90	38	25		1	2
Toplam (N)	17	1		91	38	25	0	1	2
Grup toplam (%)	9,7	0,6	0,0	52,0	21,7	14,3	0,0	0,6	1,1
Genel toplam (%)		10,3			88,0			1,7	

Çizelge 2 İşletmelerde mastitis kontrolü
Table 2 Mastitis control in farms

Kontrol Etme		İşletme Grupları			Toplam İşletme
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	
Evet	N	73	30	22	125
	%	67,60	75,00	81,50	71,40
Hayır	N	35	10	5	50
	%	32,40	25,00	18,50	28,60
Toplam	N	108	40	27	175
	%	100,00	100,00	100,00	100,00
Kontrol Sıklığı		İşletme Grupları			Toplam İşletme
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	
Her sağımdan sonra	N	51	22	13	86
	%	69,90	73,30	65,00	69,90
Ayda 1	N	11	4	4	19
	%	15,10	13,40	20,00	15,50
2 ayda 1	N	4	1	1	6
	%	5,50	3,30	5,00	4,90
6 Ayda 1	N	3	3	1	7
	%	4,10	10,00	5,00	5,70
Yılda 1	N	2	0	0	2
	%	2,70	0,00	0,00	1,60
Diğer	N	2	0	1	3
	%	2,70	0,00	5,00	2,40
Toplam	N	73	30	20	123
	%	100,00	100,00	100,00	100,00

Ayrıca, araştırma kapsamında; Uşak ilinde işletmelerin genelinde gebe ineklere septisemi aşısı yapılması (%25,1) ve buzağılara septisemi serumu uygulamasının (%31,4) yetersiz durumda olduğu tespit edilmiştir. Buzağılara doğumundan sonra göbek bakımı uygulaması (%87,4), sağım öncesi ve sonrası meme temizliğinin yapılması (%96,6), suni tohumlamının (%96,0) iyi durumda olduğu ve sığırlarda tırnak bakım işlerinin 3. Grup işletmelerde daha iyi yapıldığı görülmüştür.

Yapılan analiz sonucunda, işletmelerde kayıt tutulması işletme grubu bazında önemli bulunmuştur ($P<0,05$). İşletmelerde kayıt tutma oranı 1. Grupta %25,00; 2. Grupta %32,50; 3. Grupta %70,40 olarak tespit edilmiştir. 3. Grup işletmelerde kayıt tutma bilincinin olduğu belirlenmiştir.

Kayıt tutan işletmelerin %50,80'i süt verimi, %49,20'si döl verimi kayıtlarını tuttukları tespit edilmiştir (Çizelge 3)

Kaygısız ve Tümer (2008), Kahramanmaraş ilinde yaptığı çalışmada işletmelerin sadece %37'sinin kayıt tuttuğunu belirtmiştir. Akkuş (2009), Konya ilindeki çalışmasında işletmelerin %32,67'sinin düzenli kayıt tuttuğunu, Bakan (2014), Ağrı ilindeki araştırmasında işletmelerde kayıt tutanların oranının %81,13 olduğunu tespit etmişlerdir. Uşak ilinde yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, işletmelerin %33,70'inde kayıt tutulduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar Kaygısız ve Tümer (2008) ile Akkuş (2009)' un yaptığı çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermiştir.

Çizelge 3 İşletmelerde hayvanlara ait bireysel kayıt tutma ve tutulan kayıtlar

Table 3 Keeping Individual Records of Animals in Farms and Which Records are Kept

Kayıt tutma		İşletme Grupları			Toplam İşletme
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	
Evet	N	27	13	19	59
	%	25,00	32,50	70,40	33,70
Hayır	N	81	27	8	116
	%	75,00	67,50	29,60	66,30
Toplam	N	108	40	27	175
	%	100,00	100,00	100,00	100,00

Ki-Kare Testi sonucunda farkın önemli olduğu bulunmuştur (P<0,05)

Hangi kayıtlar		İşletme Grupları			Toplam İşletme
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	
Döl Verimi	N	11	7	11	29
	%	40,70	53,80	57,90	49,20
Süt Verimi	N	16	6	8	30
	%	59,30	46,20	42,10	50,80
Toplam	N	27	13	19	59
	%	100,00	100,00	100,00	100,00

Ki-Kare Testi sonucunda farkın önemli olduğu bulunmuştur (P<0,05)

Çizelge 4 İşletmelerin bakanlık desteğinden faydalanma durumları

Table 4 The status of enterprises to benefit from the support of the ministry

Desteklemeler		İşletme Grupları			Toplam İşletme
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	
Süt desteği*	N	83	39	26	148
	%	76,85	97,5	96,30	84,57
Tohum desteği*	N	69	34	25	128
	%	63,89	85,0	92,59	73,14
Yem bitkileri desteği*	N	18	19	18	55
	%	16,67	47,5	66,67	31,43
Doğrudan gelir desteği*	N	70	32	22	124
	%	64,81	80,0	81,48	70,86
Faydalanmıyor	N	11	1	0	12
	%	10,19	2,5	0	6,86

*Ki-Kare Testi sonucunda farkın önemli olduğu bulunmuştur (P<0,05)

Bunlara ilave olarak işletmelerin %84'ünün bilgi desteği almadıkları, %24'sinin Tarım il-ilçe müdürlüklerini takip ettiği saptanmıştır. Çizelge 4'te tüm işletmelerin tarımsal desteklemelerden sırasıyla %84,57 süt desteğinden, %73,14 tohumlama desteğinden % 70,86 doğrudan gelir desteğinden, %31,43 yem bitkileri desteğinden faydalandıkları tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda işletmelerde hayvancılık desteklemelerinden yararlanmaları işletme grubu bazında farkın önemli olduğu bulunmuştur (P<0,05). 2. ve 3. Grup işletmelerde 1. Grup işletmelere göre desteklemelerden daha fazla pay aldıkları görülmüştür. Destekleme kalemleri arasında en dikkat çeken fark yem bitkileri desteklemesinden yararlanmaktadır. 3. Grup işletmelerin hayvanların ihtiyaç duyduğu yem bitkisini üretme bilincinin daha yüksek olmasından dolayı bu kalemde yararlanma payının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Büyük işletmelerin teşvik ve desteklerden daha çok yararlandığı söylenebilir (Çizelge 4).

Uşak ilinde yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, işletmelerin süt desteği (%84,57) ve yem bitkileri desteği (%31,43) yararlanma oranları tespit edilmiştir. Bakan (2014), Ağrı ilindeki çalışmasında işletmecilerin büyük bir kısmının bakanlığın vermiş olduğu desteklemelerden faydalandığını ve destekleme kalemleri

içerisinde mazot gübre desteğinin %85,48 ile en büyük payı alırken, bunu %11,97 ile yem bitkileri desteğinin takip ettiğini belirtmiştir. Ayrıca süt desteği, suni tohumlama desteği ve bakanlığın vermiş olduğu desteklerden faydalananların oranının ise birbirine eşit olup %0,85 gibi çok düşük bir oranda olduğunu tespit etmiştir. Elde edilen sonuçlar Bakan (2014)'nın yaptığı çalışma bulguları ile farklılık göstermiştir.

Süt Sığırtı İşletmelerindeki Yetiştiricilikle İlgili Genel Sorunları

Çizelge 5'te görüldüğü üzere tüm işletmelerin en büyük sorunu girdilerin pahalı olması (%50), ikinci önemli sorunu ürünlerin değer fiyattan satılmaması (%35), üçüncü önemli sorun ise ülkenin hayvancılık politikası (%36) olduğu tespit edilmiştir.

Tugay ve Bakır (2006), işletmelerin en büyük sorununun yem fiyatlarının yüksek olduğu %93,3 ve süt fiyatlarının düşük olduğunu %45 tespit etmişlerdir. Akkuş (2009), Konya ilinde işletmelerin sorunları nelerdir sorusuna, mera yok diyenlerin oranı %0,61 yem fiyatı yüksek diyenlerin oranı %11,52 süt fiyatı düşük diyenlerin oranı %3,64 yem fiyatını yüksek, süt fiyatını düşük bulanların oranı %47,88 olarak belirlemiştir. Birsin (2012), Balıkesir ilinde yaptığı çalışmada %68,38'inin yemin

pahalı olması, süt satış fiyatının ucuz olması, hayvan ve süttozu ithalatı yapılması, suni tohumlamanın tutmaması, birliğe üyelik şartlarının ağır olması sorunu olduğunu bildirmiştir. Ünal ve ark. (2013), Niğde ili araştırmasında işletmelerin, öncelikli sorunları olarak sırasıyla yem ve işçilik gibi temel girdilerin pahalı olması, kesif yem temini, ürünlerin değer fiyattan satılamaması, kaba yem ve mera sorunu olduğunu tespit etmişlerdir. Bakan (2014), Ağrı ilinde, işletmelerin sorunlarını

sırasıyla; hastalıklar (%49,58), pazar (%48,74) ve süt fiyatı (%1,68) olarak belirlemiştir. Pirinççi (2015), Adana ili Pozantı ilçesinde %96,7 ile girdi fiyatlarının yüksekliği sorun olarak belirtilmiş onu %63,3 ile besleme sorunu takip etmiştir. Uşak ilinde yapılan bu çalışmada işletmelerin yetiştiricilikle ilgili elde edilen genel sorunlarının, Tuğay ve Bakır (2006); Akkuş (2009); Birsin (2012); ve Pirinççi (2015)'nin yaptığı çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermiştir.

Çizelge 5 İşletmelerin yetiştiricilikteki sorun dağılımı

Table 5 Distribution of problems of farmers in animal husbandry

Sorunlar	1. Derecede Önemli Sorun				2. Derecede Önemli Sorun				3. Derecede Önemli Sorun			
	1G	2G	3G	T	1G	2G	3G	T	1G	2G	3G	T
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Kaba kesif yem temini	6	3	4	5	5	5	4	5	10	10	4	8
Barınak yetersizliği	4	5	0	3	6	3	0	4	7	3	0	6
Makine ve ekipman yetersizliği	2	0	4	2	3	3	4	3	3	5	0	3
Örgütlenme	4	0	0	2	0	3	0	1	4	3	4	3
Üreme ve tohumlama	2	5	0	2	6	7	4	5	1	3	4	2
Ürünlerin değer fiyattan satılamaması	24	45	21	30	36	27	44	35	16	5	4	12
Girdilerin pahalı olması	51	37	67	50	31	35	25	31	6	14	4	7
Hayvan hastalıkları	4	0	4	3	2	0	4	2	5	5	4	5
Ülkenin hayvancılık politikası	3	5	0	3	6	3	11	6	30	40	56	36
Damızlık hayvan bulma	0	0	0	0	3	3	0	2	2	0	0	1
İşçi bulamama	0	0	0	0	0	3	0	1	2	0	3	2
Kredilerin yetersizliği	0	0	0	0	1	5	4	2	5	7	4	5
Meraların yetersizliği	0	0	0	0	1	0	0	1	6	5	10	7
Teknik personel bulamama	0	0	0	0	0	3	0	1	1	0	0	1
Buzağı bakım bütçeme	0	0	0	0	0	3	0	1	0	0	3	1
Sağım	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

1G: 1. Grup, 2G: 2. Grup, 3G: 3. Grup, T: Toplam

Sonuç

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular genel olarak değerlendirildiğinde:

Üreticilerin sığır başına günlük süt üretim miktarları ortalaması 18,29 kg olup, yapılan çalışmada 21 baş ve üzeri olan 3. Grup işletmelerde sığırlara bakım ve beslemenin daha iyi olduğu, bunların sonucunda da elde edilen ortalama süt veriminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kısacası işletmeler büyüdükçe süt üretim miktarlarının arttığı görülmektedir.

İlde daha çok küçük ölçekli aile tipi işletmeler şeklinde olan süt sığırcılığı işletmeleri çeşitli teşvik ve desteklemelerle entansif üretimin yapıldığı büyük ölçekli ticari işletmeler yönünde geliştirilmelidir.

Uşak ilinde işletmelerin genelinde gebe ineklere septisemi aşısı yapılması ve buzağılara septisemi serumu uygulamalarının yetersiz durumda olması, kayıt tutma oranlarının düşük olması da düzenlenmesi gereken hususlar arasındadır. Bunlara ilave olarak işletmecilerin besleme konusunda aileden gördükleri yöntemlerle süre gelen bir düzen içerisinde hareket etmeleri, besleme bilgileri konusunda yardım kaynaklarını yetersiz kullanmaları da verim düşüklüğüne sebep olan nedenlerdendir.

Süt sığırı üreticilerinin birlik halinde hareket etmemelerinden dolayı dışarıdan köye gelen süt toplayıcılarına sütü, toplayıcının belirlediği fiyattan

satmak zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle süt piyasasında süt fiyatını da belirleyenler üreticiler değil süt toplayıcıları olmaktadır. Köylerdeki süt sığırcılığı işletmelerinin bir birlik çatısı halinde örneğin kooperatifleşme ile süt pazarlamasında söz hakkı edinmeleri üreticilerin kazançlı bir üretim yapılması bakımından önem teşkil etmektedir.

İşletme gruplarının barınak temizliğine, hijyene, süt sağım makinelerinin temizliğine ve hayvan meme temizliğine yüksek oranda dikkat ettikleri, bunu düzenli olarak her gün uyguladıkları görülmüştür. Yapılan çalışmada Uşak ilinde daha çok küçük ölçekli aile tipi işletmeler şeklinde olan süt sığırcılığı işletmeleri çeşitli teşvik ve desteklemelerle entansif üretimin yapıldığı büyük ölçekli ticari işletmeler şeklinde geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Ayrıca ildeki besicilik işletmelerinin yaygınlaştırılması öncelikli olarak devlet eliyle teşvik edilmelidir.

Özellikle büyük işletmelerde sığırcılıkla ilgili birçok faaliyet ve parametrenin (barındırma, buzağı bakım, besleme, yem bitkisi üretimi, tohumlama, gebelikler, doğumlar, sağım işlemleri, ortalama verimler, kayıt tutma, sağlık koruma gibi) daha iyi olduğu, ancak özellikle işletmelerin küçük ölçekli olmasına bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülen, kesif ve kaba yem teminindeki sorunlarla birlikte yem gibi temel girdilerin pahalı olması ve üretilen ürünlerin değer fiyattan pazarlanamaması gibi

konuların başlıca sorunlar olarak öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu sorunlar işletme büyüklüklerinin artırılmasına paralel olarak, genellikle yem girdilerinin işletme içinden karşılanması, üretilen ürünlerin toplu olarak ve aracısız olarak doğrudan pazarlanması da bazı sorunların çözülmesine yardımcı olacaktır.

Teşekkür ve Açıklama

Bu çalışma Mevlüt Yenilmez'in yüksek lisans tezinden hazırlanmış olup, 1. Tarım Orman ve Yaşam Bilimleri Kongresinde (6-8 Eylül 2018 Budapeşte, Macaristan) özet metin olarak sunulmuştur.

Kaynaklar (Dergi kurallarına göre düzenlenmeli)

- Akkuş Z. 2009. Konya İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Ana Bilim Dalı, Konya.
- Anonim. 2019. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>, Erişim Tarihi 20.11.2019.
- Ayman H. 2014. Ağrı İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

- Bakan Ö. 2014. Ağrı İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Erzurum, Sayfa:74.
- Birsin S. 2012. Balıkesir İli Balya İlçesinde Süt Sığırcılığı Faaliyetinin Mevcut Durumu Sorunları ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Elmaz Ö, Saatçı M, Özçelik M, Sipahi C. 2010. Burdur İli Süt Sığırcılığı ve Özellikleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Burdur.
- Kaygısız A, Tümer R. 2008. Kahramanmaraş İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri: Hayvan Besleme Alışkanlıkları, KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 12 (1): 48-52.
- Malhotra NK. 1999. Marketing Research an Applied Orientation, Georgia Institute of Technology, USA, 361 s.
- Pirinççi E. 2015. Adana İli Pozantı İlçesi Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Genel Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Adana, 27-65.
- Tugay A, Bakır G. 2006. Giresun Yöresindeki Özel Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Irk Tercihleri ve Barınakların Yapısal Durumu, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi 37(1): 39-47.
- Ünalın A, Serbest U, Çınar M, Ceyhan A, Akyol E, Şekeroğlu A, Erdem T, Yılmaz S. 2013. Niğde İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Mevcut Durumu, Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri, Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 1(2): 67-72.